

Till Regeringskansliet

2020-10-26

Inspel till översyn av rennäringslagstiftningen

Förutom det brev som oppositionspartierna i Sametinget insänt 29 juni lämnar Landspartiet Svenska Samer följande inspel till kommande utredning av rennäringslagstiftningen. Våra synpunkter framfördes även vid möte den 14 oktober 2020. Landspartiet Svenska Samer välkomnar regeringens översyn av rennäringslagstiftningen (RNL). Rennäringslagen är en diskriminerande lagstiftning som idag används emot samer och utestänger samer från sina hävdvunna rättigheter och marker. Det är nu dags att komma ifrån en lagstiftning som bygger på ett rasbiologiskt tankegods.

- Utredningen ska syfta till att utforma en lagstiftning som bottnar i urfolksrätten och det samiska folkets och enskilda samers hävdvunna rättigheter, urminnes hävd. Utredningen ska harmoniera med de lagar samt alla internationella konventioner och deklarationer som Sverige är åtagen att leva upp till gentemot det samiska folket. Detta innebär att det krävs en lagstiftning och praxis som respekterar och går i linje med det samiska folkets och enskilda samers internationellt erkända urfolksrättigheter samt urminneshävd. En lagstiftning som harmonierar med internationella deklarationer, konventioner om mänskliga rättigheter och urfolk. Utredningen ska respektera **jämlikhet** och **jämställdhet**.
- Samisk rätt måste i praktiken omfatta alla samer. Utgångsläget måste vara alla samers rätt till renskötsel, jakt, fiske och marker. Dvs. inte en lag som kategoriserar och fortsätter stänga ute samer från att utöva sina rättigheter. Idag säger övergripande lagstiftning samt internationell lagstiftning och ramverk att samer som urfolk har rätt till sin kultur – att de samiska barnen har rätt till sin kultur. Men nuvarande rennäringslag förbjuder samtidigt samer att utöva sin kultur.
- Utredningen ska kartlägga och redovisa hur alla samer ska kunna nyttja alla sina rättigheter, inkl. jakt och fiske på sina hävdvunna marker med stöd av urminnes hävd. Samer har i alla tider jagat och fiskat för sin försörjning. Det är också grundläggande för att kunna upprätthålla och föra vidare traditionell kunskap, språk och kultur. Idag har endast samer som är medlem i en sameby möjlighet att nyttja sin samiska rätt att fiska och jaga, med hjälp av rennäringslagen, vilket är diskriminerande. För samer utanför samebyarna kan jakten, fisket och slöjden vara de grundläggande livsföringar man har idag – som en följd av hur lagstiftning, statlig samepolitik och praktik m.m. fasat ut samer från sitt samiska kulturarv och sina marker. Ofta har då rennäringslagen varit, och är fortfarande, det verktyg som använts för att försvåra traditionell samisk markanvändning och motarbeta en bredd av samiska traditionella näringar och livsföringar. Många samer lever och verkar i sina marker men under stora svårigheter och under diskriminerande former.

- Utredningen ska kartlägga och redovisa hur Sametinget kan få ett större inflytande i den samiska rätten till jakt och fiske. Idag är Sametinget myndighet för rennäringen men det bör utredas hur Sametinget som myndighet kan besluta om frågor som rör samernas rätt att nyttja mark och vatten, samt fördelning av jakten och fisket. Fler myndighetsuppdrag ska läggas hos Sametinget istället för hos Länsstyrelsen.
- **Inga delbetänkanden.** Utredningen ska göra en gemensam samisk översyn. Ingen fortsatt kategorisering av samer. Under lång tid har staten haft ett kategoriserande förhållningssätt gentemot samer och det måste bli ett slut på det. **Översynen ska göras med tanke på alla samer och att renskötselrätten tillkommer det samiska folket.** Vi kommer inte acceptera en uppdelning av samebyarna och renskötseln i steg 1, och eventuellt andra samer i steg 2.
- Mycket viktigt att utredningen tar ett helhetsgrepp och omfattar även icke-renskötande samer, samt är inkluderande gentemot det samiska folket. I inbjudan till sakråd står det i utredningsdirektiven:
*"Andra samer än renskötande
 Andra samers än renskötande samers rättigheter till jakt, fiske och mark och hur sådana rättigheter kan göras tillgängliga bör utredas. Frågan bör ses över med anledning av bl.a. Girjasdomen och det faktum att renskötselrätten tillkommer det samiska folket."*
 Detta är oerhört viktigt. Det är också viktigt att se över behov av förändringar i annan lagstiftning.
- Såväl Girjasdomen som Vapstendomen¹ m.fl. ska beaktas vid översynen. Båda dessa domar pekar på att rennärlagsstiftningen inte går att tillämpa längre, samt att RNL strider mot grundlagen. Samiska rättigheter bygger på urminnes hävd. Renskötselrätten tillkommer det samiska folket. Domarna pekar även på att Sverige har skyldighet att beakta internationell urfolksrätt i rättstillämpning och myndighetsutövande.
- **Medlemskriteriet i sista meningen i RNL 1 § måste strykas/justeras**

1 § i RNL Den som är av samisk härkomst (same) får enligt bestämmelserna i denna lag använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Rätten enligt första stycket (renskötselrätten) tillkommer den samiska befolkningen och grundas på urminnes hävd.
Renskötselrätten får utövas av den som är medlem i sameby. Laq (1993:36).

Vi har i decennier bevittnat hur RNL utestängt samer från sina rättigheter, marker och skapat sår i det samiska folket. Detta är oacceptabelt och vi kräver att det nu åtgärdas.

Medlemskriteriet i sista meningen i rennärlagslagens (RNL) 1 § strider mot grundlagen, vilket konstateras i Vapstendomen.

Lagstiftningen och samebykonstruktionen behöver göras om. Det är inte bra att rättighetsdelarna blandas med näringsregleringen i lagstiftningen.

Vi skulle vilja se en lösning med en samebalk som tar ett helhetsgrepp på de samiska rättigheterna.

¹ Dom meddelad av Lycksele Tingsrätt 2020-02-28 i Mål: T 329-17

- Vad gäller nyttjandet av samiska marker när det gäller renskötsel, jakt och fiske måste de samiska behoven och samisk markanvändning väga tyngst.
Angående det ekologiska taket och grundförutsättningarna för samisk markanvändning: Renskötselrätten innehåller mycket traditionell samisk markanvändning förutom själva renskötseln - även jakten, fisket etc. Endast renbetet är på en nivå i sitt resursutnyttjande som ligger nära max och det finns en begränsning i maximalt antalet renar (indirekt antal renskötsel företag eller renägare) baserat på vad markerna klarar att bära rent ekologiskt.
För jakt och fiske däremot finns gott om ekologiskt utrymme att låta fler samer än nuvarande samebymedlemmar jaga och fiska med stöd av sin samiska rätt. Att begränsa samiskt (husbehovs-) fiske etc. baserat på renbetet är **otidsenligt och kolonialistiskt. Plus att det kulturellt är omotiverat.** Flera lagar m.m. har tillkommit sedan 1971 som fastslår att samer har rätt till sin kultur. Det håller inte längre att hindra samer från jakt, fiske etc. med renbetets ekologiska tak som grund. Enskilda samers jakt och fiske måste kunna ske med stöd av sin samiska rätt baserat på urminnes hävd. Är det för många som jagar och fiskar på ett område får man i första hand minska på upplåtelse till turister och andra utomstående, inte samer. Att samer ska kunna fiska och jaga med stöd av sin samiska rätt innebär inte att det sker oorganiserat. Självklart ska det ske med respekt för urfolksrätt, tillhörighet, samt en hållbar förvaltning av mark och vatten. Detta är naturligt och utgör en del av det traditionella fisket och hur vi samer har förvaltat markerna i hundratals år genom att familjer fiskar i vissa sjöar t.ex.
- Det är dags att avsluta *"Lapp ska vara lapp"-politiken* i Sverige. Att knyta all markanvändning - renskötsel, jakt, fiske, slöjd m.m. - enbart till renskötseln, är att praktisera *"lapp ska vara lapp"*. Den nuvarande rennäringslagen har inte bara sitt ursprung i, utan innebär *"lapp ska vara lapp"-politiken* praktiserad. Detta måste man nu släppa. Det kan inte vara ett utgångsläge längre. Dagens rennäringslag skapar en rättsosäkerhet och godtycklighet för samer och samiska barn som har rätt till sitt kulturarv och alla sina samiska livsföringar. Situationen måste förändras där ingen same ska diskrimineras längre. En demokrati bygger på att vi bor i en rättsstat. Då fungerar det inte att samebyn, och i praktiken ett mindre antal individer inom samebyn, ska bestämma över andra enskilda samers möjligheter att nyttja sina rättigheter.
- Utredningen ska genomgående ha kontakt med Sametinget och en bred representation från det samiska folket och de folkvalda partierna inom Sametinget.
- Vi förväntar oss en fördjupad dialog.

Styrelsen i Landspartiet Svenska Samer gm

Marie Persson Njajta
Partiledare

Naadja Östergren
Partiledare